

tekster. Bogen er dog et godt startpunkt, også for en mere generell mediedebat og kritik af den moderne journalistik.

*Nete Nørgaard Kristensen, ph.d.-stipendiat
Institut for Film- & Medievidenskab
Københavns Universitet*

Jesper Olesen: *Børn som tv-seere, Socialpædagogisk bibliotek, København: Gyldendal uddannelse, 2000, 190 sider.*

Er barn et særlig tv-publikum som medieforskningen må undersøke på andre måter enn andre grupper? Det er det overordnede spørsmålet i Jesper Olesens bok om *Børn som tv-seere*. Svaret er, så vidt jeg kan se, både ja og nei. Barn bruker tv langt på vei på samme måte som voksne: De ser fjernsyn for sin fornøyles skyld, og velger og vraker ut fra tidligere erfaringer med mediet, egne interesser, og hva som teller i det sosiale fellesskapet. Men samtidig finner Jesper Olesen ulike resepsjonsstrategier i ulike kontekster: Barna reagerer annerledes når de ser tv i kameratgruppen enn når de ser sammen med familien. Dermed kan man kanskje si at det er den sosiale konstruksjonen av barndommen, og voksnes makt over barn, som eventuelt skiller barna fra andre seergrupper, fordi barna i større grad enn andre veksler mellom ulike seerkontekster.

Jesper Olesens bok henvender seg ifølge baksideteksten til lærerstudenter og alle som interesserer seg for barn. Og la det være sagt med en gang: Han skal ha honnør for sin gode formidlingsevne. Boka har et gjennomført klart og lett-fattelig språk. Den gir konkrete og nære bilder av barnas medieerfaringer. Særlig i de etnografiske case-eksemplene får barnas stemme lyde sammen med Olesens egne personlige observasjoner og refleksjoner. Likevel har boka i sin oppbygning bevart mye av grunnstrukturen i den vitenskapelige sjangeren den bygger på (Ph.D.avhandlingen), med en innledende teoridrøfting og posisjonering, redegjørelse for metode og empirisk materiale, presentasjon og drøfting av resultatene, og til slutt oppsummering og konklusjon. Det som til en viss grad har måttet vike i formidlingens tjeneste, er inngående teoridrøftinger og problematiseringer av metoden.

Jesper Olesen setter seg altså fore å undersøke barns tv-erfaringer ut fra barnas eget perspektiv.

Han plasserer seg innenfor den nyere barndomsforskningen som ser barndommen som en sosial konstruksjon. Dermed distanserer han seg fra tidligere forskningsposisjoner som definerer barn ut fra egenskaper som gjør dem f.eks. særlig sårbare, særlig primitive, eller preget av manglende utvikling. I kapittel 3 om «medieforskningens blinde vinkler», trekker han opp de store linjene i skandinavisk medieforskning om barn, med sideblikk til internasjonal teori og forskning som har inspirert den. Den samfunnsvitenskapelig inspirerte forskningen som har dominert i Norge og Sverige (Werner, Roe, von Feilitzen) strekker ikke til som forbilde for Olesens prosjekt. Med utgangspunkt i den humanistiske forskningen om barn og medier i Danmark, velger han snarere et etnografisk blikk på samspillet mellom barnets medieopplevelse og konteksten den foregår i. Slik sett står han i en voksende dansk tradisjon som problematiserer både medieteksten, synet på barnet og seerkonteksten.

Det er den sosiale betydningsdannelsen Jesper Olesen konsentrerer seg om, ut fra et resonnement om at den til en viss grad setter rammene også for den individuelle. Barndomspektivet gjør at analysens kategorier, fornøyelse, erfaring, risiko og kompetanse, springer ut av observasjoner i kameratskapsgruppen. Det dreier seg om kategorier som legger stor vekt på de affektive sidene ved å se fjernsyn og video. Når analysen anvender de samme kategoriene for mediebruk i familiekonteksten, gjennomføres et overbevisende resonnement for at medieopplevelsen på alle disse sentrale dimensjonene defineres ulikt, til dels i direkte motsetning, i de to kontekstene.

Når man skal posisjonere seg i forskningslandskapet, er det alltid fristende å tydeliggjøre motsetninger ved å gi en forenklet og skjev framstilling av de posisjoner man definerer seg i opposisjon til. Jesper Olesen går heller ikke helt fri fra denne utbredte lidelsen, selv om han presiserer at mye av den nordiske forskningen om barn og medier må anerkjennes ut fra et barndomsforskningsspektiv (s. 30). Det blir for eksempel litt for enkelt å karakterisere Anita Werners sosialiseringsspektiv som «en nuanceret effektmodell» (s.33), som retter sin forskningsinteresse først og fremst mot framtida. Slik jeg kjenner Wernes arbeid, brytes dette tradisjonelle synet på barndom og utvikling mot andre syn som nettopp legger vekt på å se mediebruk i forhold til helheten i barnelivet, ved å trekke inn samspillet mellom familie, skole, kamerater og fritidsaktiviteter.

Et annet eksempel som nok må skrives på populariseringens regnskap, er når resepsjonsteoretikere Iser, Metz og Eco blir tillagt en hovedinteresse for «om barnene kan forstå at afkode en tekst riktig» (s.42). Man skal operere med svært grove kategorier for å plassere alle tre i samme bås. Umberto Eco kan kanskje ut fra en svært lite sympatisk lesning av 'Modelleser'-begrepet mistenkes for å operere med 'riktige' lesninger, bestyrket av hans senere forsøk på å avgrense sine 'åpne tekster' mot overfortolkning. Wolfgang Iser, derimot, understreker at fortolkning ikke har et fast meningsprodukt som sitt formål. Om fortolkerens oppgave sier han: »If he clarifies the *potential* of a text, he will no longer fall into the fatal trap of trying to impose one meaning on his reader, as if that were the right, or at least the best, interpretation.« (Iser: *The Act of Reading* 1978:18-19).

Utsagnet om denne gruppen av resepsjonsteoretikere kommer idet Jesper Olesen plasserer dem i kontrast til Margareta Rönnbergs lekeperspektiv på barns tv-titting. Da kan det være relevant å føye til at Iser, selv om han aldri har fokusert på verken barn eller fjernsyn, også har arbeidet med fiksjonslesing som lek, i sin bok fra 1991 (*Das Fiktive und das Imaginäre*). Her utvikler han sin resepsjonsteori i retning av en 'litterær antropologi' som trolig vil være av større interesse for Olesens medieetnografiske prosjekt enn Isers tidligere arbeider.

Et sentralt begrep i studien er 'fortolkningsfelleskap'. Dette begrepet føres tilbake til C.S. Peirce og den amerikanske litteraturkritikeren (og Isers faglige erkefiende) Stanley Fish. Det er denne typen sosial kontekst Jesper Olesen setter søkelyset på, snarere enn de som er definert av tradisjonelle sosiologiske variabler som alder, kjønn og klasse. Begrepet har vært omdiskutert, først og fremst fordi det har vært så vanskelig å gi en operasjonell definisjon av hva som konstituerer fortolkningsfelleskapet. Stuart Hall har i tilbakeblikk på sin berømte artikkel om »Encoding – decoding« innrømmet at disse fortolkningsfelleskapene ikke nødvendigvis følger tradisjonelle sosiologiske variabler. For Fish er fortolkningsfelleskapets konvensjoner klart knyttet til den dominerende kulturen. Det er en styrke ved Jesper Olesens arbeid at han definerer fortolkningsfelleskapet ut fra barns hverdagsliv, og gjennomfører en så klar kontrastering av familien og kameratskapsgruppen.

Samlet sett gir Jesper Olesen en god oversikt over relevante forskningstradisjoner, og en gan-

ske nyansert refleksjon over sin egen plassering. Hans egen studie har mest å gi nettopp fordi barneperspektivet er så konsekvent gjennomført, og på en overbevisende måte satt inn i en kontekst. Det nyskapende i denne studien er at de samme barna studeres både i kameratskapsgruppen og i familien. Det fører riktignok til at den konkrete teksten glir ut av fokus. Men man kan ikke fokusere på alt på en gang. Jeg velger å se denne studien som et interessant og nødvendig supplement til mer tekstsentrerte studier.

*Elise Seip Tønnessen, førsteamanuensis
Institutt for nordisk og mediefag
Høgskolen i Agder (Kristiansand)*

Lars Qvortrup *Virtual Interaction: Interaction in Virtual Inhabited 3D Worlds*, Springer 2001.

Lars Qvortrup har redigert en ambitiøs bok, der utspringer af forskningsprosjektet 'Staging of Virtual Inhabited 3D spaces'. Der er god grund til at hilse dette initiativ velkommen. Bogen består, udover Qvortrups forord, af 22 artikler af en række hovedsageligt danske forfattere om centrale emner inden for 'virtuel interaktion', såsom computerspil, chat og andre virtuelle interaktionsformer. Titlen angiver bogens emneområder: Analysen af interaktion, virtuelle verdener og af deres 'beboere, avatarer og de autonome agenter, ligesom bogen også indeholder en sektion om interaktiv fortælling. Nogle artikler behandler praktiske problemer med at producere interaktive verdener, f.eks. hvordan man producerer bevægelser i multimedier, men hovedparten af artiklerne har et teoretisk og medieanalytisk sigte.

Bogen giver et mangesidigt billede af frembringelsen af virtuelle verdener. Vi får såvel en principiel som en teknisk beskrivelse af de virtuelle verdeners beboere, brugerne, avatarerne og de autonome agenter. Vi får en beskrivelse af, hvorledes virtuelle verdener låner konstruktionsprincipper fra teater, roman og film, og disse mediers fortælleteorier diskuteres. Bogen har også diskussioner af det psykologiske grundlag for oplevelsen af virtuelle verdener, herunder af indlevelsens karakter og interaktionens betydning for denne. Yderligere indeholder bogen mere tekniske diskussioner af konstruktionen af virtuelle verdener.

De mange bidragsydere har medvirket til, at